

ภาษาไทย

กวีวีรญาณ, พระ และคนอื่น ๆ. อาณาจักรสงฆ์ไทย. พระนคร: โรงพิมพ์ไทยแบบเรียน, 2506.

"ข้อบังคับมหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ว่าด้วย การศึกษาชั้นปริญญาตรี พ.ศ. 2526." พุทธจักร. 37(ตุลาคม 2526): 37-56.

คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, สำนักงาน. รายงานการวิจัยเรื่อง ระบบอุดมศึกษาไทย. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี, 2522.

"ความคืบหน้าของ คณะกรรมการพัฒนาหลักสูตรบาลีอุดมศึกษา." พุทธจักร. 36(กรกฎาคม 2525): 75.

"คำสั่งมหาเถรสมาคม เรื่อง การศึกษาของมหาวิทยาลัยสงฆ์ พ.ศ. 2512." แถลงการณ์ คณะสงฆ์. 57(มิถุนายน 2512): 351-356.

"คำสั่งมหาเถรสมาคม เรื่อง สภการศึกษาของคณะสงฆ์ พ.ศ. 2512." แถลงการณ์คณะสงฆ์. 58 (กุมภาพันธ์ 2513): 49-52.

"โครงสร้างหลักสูตรปริญญาตรี มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พุทธศักราช 2526." พุทธจักร. 37 (มกราคม 2526): 50-52.

จำนงค์ ทองประเสริฐ. "มหาจุฬา ในอดีตตอนที่ 3." เสียงธรรม. 17 (กรกฎาคม-สิงหาคม 2527): 3-4.

_____. "มหาจุฬา ในอดีตตอนที่ 6." เสียงธรรม. 18 (มีนาคม-เมษายน 2518): 11-12.

_____. "มหาจุฬา ในอดีตตอนที่ 12." เสียงธรรม. 19 (มีนาคม-เมษายน 2519): 34-42.

จุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว, พระบาทสมเด็จพระ. ลายพระราชนัดดิ่งหม่อมเจ้าประภากร. 22 กันยายน ร.ศ. 115.

_____. ลายพระราชนัดดิ่งพระบาทสมเด็จ. 27 สิงหาคม ร.ศ. 111.

_____. ลายพระราชนัดดิ่งพระบาทสมเด็จพระบรมโอรสาธิราช เจ้าฟ้ามหาวชิรุณหิศ สยามมกุฎราชกุมาร. 23 พฤษภาคม ร.ศ. 112.

"แจ้งความกระทรวงธรรมการ แผนกศึกษาธิการ คังมหามกุฏราชวิทยาลัย." ราชกิจจานุเบกษา.

10 (4 มีนาคม ร.ศ. 112): 526-528.

ฉัตรสุมาลย์ กบิลสิงห์. "รายงานการวิจัย เรื่อง มหาวิทยาลัยสงขล." พุทธจักร. 36 (สิงหาคม

2525): 42-66.

ชาย โพรธิติตา. มหาวิทยาลัยสงขลในสังคมไทย การศึกษาบทบาทของมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

ธนบุรี: โรงพิมพ์สหประชาพานิชย์, 2522.

คำทรงราชานุภาพ, สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอกรมพระยา. ความทรงจำ. พระนคร: คลังวิทยา,

2494.

คำทรงราชานุภาพ, สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยา และคนอื่นๆ. อนุสรณ์ 25 พุทธศตวรรษ

ประวัติวิวัฒนาการศึกษาระดับสูง พุทธศักราช 2500. ธนบุรี: โรงพิมพ์ประยูรวงศ์,

2500.

กฤษณี อังสุเมธางกูร. "การศึกษาคณะสงฆ์ ปัญหาที่ไม่ได้หรือปัญหาที่ไม่ได้แก้." พุทธจักร.

37 (มิถุนายน 2526): 18-24.

"แต่งตั้งกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิสภามหาวิทยาลัยของมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย." แถลงการณ์คณะสงฆ์.

70 (มกราคม 2525): 25-26.

"แต่งตั้งกรรมการพัฒนาหลักสูตรการศึกษา." พุทธจักร. 36 (มิถุนายน 2525): 48.

นิตยา วงศ์วิวัฒน์. "พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวกับการทำนุบำรุงพระพุทธศาสนา."

วิทยานิพนธ์ ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร,

2524.

บวรนิเวศวิหาร, วัด. ตำนานวัดบวรนิเวศวิหาร. พระนคร: โรงพิมพ์มหามกุฏราชวิทยาลัย,

2513.

_____ . วัดบวรนิเวศวิหาร. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร: ศิวพร, 2517.

"ประกาศพระราชปรารภในการกอพระฤกษ์สังฆเสนาสนราชวิทยาลัย." ราชกิจจานุเบกษา.

13 (20 กันยายน ร.ศ. 115): 263-268.

ประมวล กุศุมาศย์. ร่างพระราชบัญญัติ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พ.ศ. . . .

พระนคร: ม.ป.ท., 2519. (อัครสำเนา).

ร่างพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัย มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พ.ศ. . . . พระนคร: ม.ป.ท.,

2519. (อัครสำเนา).

ปราณี ฐิติวัฒนา. "การเคลื่อนที่ทางสังคมของพระสงฆ์สำเร็จการศึกษาจากมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย." วิทยานพนธ์ปริชญามหาบัณฑิต แผนกสังคมวิทยาและมนุษยวิทยา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2521.

ปรีชา แม่นินทร์. "พัฒนาการของมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์." วิทยานพนธ์ปริชญามหาบัณฑิต ภาควิชาอุดมศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2525.

ปลัดทบวงมหาวิทยาลัย, สำนักงาน. กองวิชาการ. ประมวลเกณฑ์มาตรฐานการศึกษาและหลักสูตร ระดับอุดมศึกษา, กรุงเทพมหานคร: งานมาตรฐานการศึกษาและหลักสูตร, 2525.

ปิ่น มุกกันต์, พ.อ. หนังสือที่ ศธ. 1402/4630 เรื่อง ประกาศใช้คำสั่งมหาเถรสมาคม เรื่อง การศึกษาของมหาวิทยาลัยสงฆ์ พ.ศ. 2512. 9 มิถุนายน 2512.

เปลื้อง พลโยธา. ร่างพระราชบัญญัติมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พ.ศ. . . . พระนคร: ม.ป.ท., 2519. (อัครสำเนา).

พระธรรมเจดีย์. พิจารณาสถมภ์. กรุงเทพมหานคร: เจริญวิทยการพิมพ์, 2525.

"พระบัญชาสมเด็จพระสังฆราช แต่งตั้ง รองอธิการบดี คณบดีของมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย." แถลงการณ์คณะสงฆ์. 70 (ตุลาคม 2525): 11-12.

"พระบัญญัติสมเด็จพระสังฆราช แดงตั้ง รองอธิการบดี และคณบดี มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์."

แถลงการณ์คณะสงฆ์. 71 (กุมภาพันธ์ 2526): 9-10.

พระมหาสุเมธ อธิษฐานโม. "สำนักธรรมวิจัย." พุทธจักร. 37 (กันยายน 2526): 63-66.

"พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505." ราชกิจจานุเบกษา. 79 (31 ธันวาคม 2505): 29-44.

ไพฑูริย์ สีนลารัตน์. "พัฒนาการของมหาวิทยาลัยในประเทศไทย." วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบัณฑิตศึกษา แผนกวิชาบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2526.

ภาสกรวงศ์, เจ้าพระยา. หนังสือที่ 77/4797 กราบพุทธกรมหมื่นสมมตอมรพันธุ์. 13 ตุลาคม พ.ศ. 115.

มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ในพระบรมราชูปถัมภ์. ทะเบียนนิสิตของมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ในพระบรมราชูปถัมภ์. พระนคร: ม.ป.ท., ม.ป.ป.

_____. ทำเนียบพุทธศาสนิกบัณฑิต มหาจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2497-2520. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์อักษรสมัย, 2520.

_____. บัญชีรายรับ-รายจ่ายของมหาจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ในพระบรมราชูปถัมภ์. กรุงเทพมหานคร: ม.ป.ท., 2490-2526.

_____. ประกาศมหาจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ฉบับที่ 14/2526 เรื่อง เปิดรับพระภิกษุสามเณร เข้าศึกษาในมหาจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ลงวันที่ 1 เมษายน 2526.

_____. มหาจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ในทัศนะของข้าพเจ้า. กรุงเทพมหานคร: อมรินทร์การพิมพ์, 2522.

_____. มหาจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มหาจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ชนบุรี: โรงพิมพ์สหประชาพานิชย์, 2522.

_____. ระเบียบการต่าง ๆ 2500-1/1957-58. พระนคร: ม.ป.ท., 2500.

_____. ระเบียบ หลักสูตร และแนวการศึกษาของมหาจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย พุทธศักราช 2490. ชนบุรี: โรงพิมพ์ประยูรวงศ์, 2506.

มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ในพระบรมราชูปถัมภ์. หลักสูตรและกิจการสังเขป พ.ศ. 2511 ของ
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. พระนคร: ม.ป.ท., 2511.

_____ . อนุสรณ์มหาวิทยาลัย ครบรอบปีที่ 16. ชนบุรี: โรงพิมพ์ประยูรวงศ์, 2506.

"มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ในพระบรมราชูปถัมภ์." เสียงธรรม. 26 (กันยายน-ตุลาคม
2526): 25-39.

มหาเถรสมาคม. ร่างพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งสงฆ์ พ.ศ. . . . . พระนคร: ม.ป.ท.,
2519. (อค์สำเนา).

มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ในพระบรมราชูปถัมภ์. ประวัติการปกครองคณะสงฆ์ไทยและลักษณะการ
ปกครองคณะสงฆ์ไทยโดยสังเขป. พระนคร: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัย, 2521.

_____ . ประวัติมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ในพระบรมราชูปถัมภ์. พระนคร: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัย-
วิทยาลัย, 2521.

เมธี พงศ์โสภาก. "ปัญหาการเรียนการสอนในสถาบันอุดมศึกษาของสงฆ์." วิทยานิพนธ์ปริญญา
การศึกษามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2526.

ยงยศ เล็กกลาง. "การศึกษาเปรียบเทียบวิวัฒนาการของวิทยาลัยวิชาการศึกษาและมหาวิทยาลัย
ในประเทศไทย." วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ,
2518.

"ระเบียบมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ว่าด้วยการฝึกภาคปฏิบัติวิปัสสนา กัมมัฏฐาน พ.ศ. 2526."
พุทธจักร. 37 (ตุลาคม 2526): 36.

วิจิตร ศรีสอาน. หลักสูตรอุดมศึกษา. พระนคร: วัฒนาพานิช, 2518.

วิทย์ วิศทเวทย์. ปรัชญาการศึกษาไทย 2411-2475. กรุงเทพมหานคร: พันนี้พิมพ์ลิขซึ่ง,
2526.

ศิลปากร, กรม. เอกสารรัชกาลที่ 5 ศ. 5/2 ฎีกาที่ 1 ชื่อว่าพระราชบัญญัติเป็นประเพณีสำหรับ
มหาธาตุวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร: กองจดหมายเหตุแห่งชาติ, ร.ศ. 111.

ศึกษาธิการ, กระทรวง. กรมการศาสนา. แผนปฏิบัติการประจำปี 2525-2526. กรุงเทพ-
มหานคร: กองแผนงาน ฝ่ายโครงการและงบประมาณ, 2525-2526.

- สภาการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏวชิรวิทยาดัตต ในพระบรมราชูปถัมภ์. สถิติทุนอุดหนุนมหาวิทยาลัยสงฆ์
2 แห่ง. กรุงเทพมหานคร: ม.ป.ท., 2520.
- ..... อนุสรณ์ มจร. ฉบับต้อนรับ พระนักศึกษาใหม่ รุ่นที่ 37/2526. กรุงเทพมหานคร:
ศักดิ์โสภาคการพิมพ์, 2526.
- ..... แถลงการกิจการของสภาการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏวชิรวิทยาดัตต ในพระบรมราชูปถัมภ์ ตั้งแต่
พ.ศ. 2489 ถึง พ.ศ. 2514. พระนคร: พุทธอุปถัมภ์การพิมพ์, 2514.
- ..... ทะเบียนนักศึกษาของ สภาการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏวชิรวิทยาดัตต ในพระบรมราชูปถัมภ์.
กรุงเทพมหานคร: ม.ป.ท., ม.ป.ป.
- ..... บัญชีรายรับ-รายจ่ายของสภาการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏวชิรวิทยาดัตต ในพระบรมราชูปถัมภ์.
กรุงเทพมหานคร: ม.ป.ท., 2490-2526.
- ..... ประวัติและหลักสูตรของสภาการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏวชิรวิทยาดัตต ในพระบรมราชูปถัมภ์
พุทธศักราช 2518. พระนคร: ม.ป.ท., 2518.
- ..... ประวัติและหลักสูตรของสภาการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏวชิรวิทยาดัตต ในพระบรมราชูปถัมภ์
พุทธศักราช 2511. พระนคร: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยราชภัฏวชิรวิทยาดัตต, 2511.
- ..... สถิติผู้สำเร็จศาสตรบัณฑิต ของสภาการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏวชิรวิทยาดัตต. กรุงเทพ-
มหานคร: แผนกทะเบียนและสถิติ, 2526.
- ..... สถิตินักศึกษา สภาการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏวชิรวิทยาดัตต. กรุงเทพมหานคร: แผนกทะเบียน
และสถิติ, 2526.
- ..... หลักสูตรและระเบียบปริญญาศาสตรบัณฑิต. กรุงเทพมหานคร: ม.ป.ท.,
2526.

สมพงษ์ เกษมสิน. การบริหาร. พระนคร: ไทยพัฒนาการพิมพ์, 2513.

สมาน แสงม ลี. "ประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่องการเทียบความรู้ภูมิเปรียญธรรม."
แถลงการณ์คณะสงฆ์. 71 (กันยายน 2526): 27-28.

"สำนักงานคณบดี" พุทธจักร. 37 (กันยายน 2526): 8-15.

สิริวัจน์ คำวันสา และทองพรม ราชภักดิ์. สงฆ์ไทยใน 200 ปี เล่ม 2. กรุงเทพมหานคร:
มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2525.

สุมาลี สุวรรณแสง. "ระบบบริหารการศึกษาฝ่ายสงฆ์ ในพระพุทธศาสนา ในประเทศไทย."
วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต แผนกบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหา
วิทยาลัย, 2517.

เสถียร ศุกโสดน. แบบเรียนประวัติศาสตร์ไทย ฉบับพัฒนาการ. พิมพ์ครั้งที่ 3. พระนคร:
อักษรเจริญทัศน์, 2522.

แสง อุดมศรี. "มหาจุฬา : รอยร่ำลึกแห่งอดีต." พุทธจักร. 37 (กันยายน 2526):
45-59.

"หลักสูตรระดับอุดมศึกษา" เสียดธรรม. 22 (กรกฎาคม-สิงหาคม 2522): 9-17.

อนุกานราชชน, พระยา. ชีวิตชาวไทยสมัยก่อน. พระนคร: โรงพิมพ์สวนทองถิ่น, 2510.

อรพินธ์ คันธนะสฤษดิ์. "พัฒนาการของมหาวิทยาลัยขอนแก่น." วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต
แผนกวิชาวิจัยการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2522.

เอนก ส่งแสง. "พัฒนาการของมหาวิทยาลัยเปิด ในประเทศไทย." วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต
ภาควิชาอุดมศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. 2524.

สัมภาษณ์

จิระศักดิ์ ไทยานนท์. หัวหน้าฝ่ายศาสนสถานศึกษา กองศาสนศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ.
สัมภาษณ์, 16 สิงหาคม 2526.

พระครูสุภัทรสารโสภณ (ถวิล กุณฑลิริ). เลขานุการสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ในพระบรมราชูปถัมภ์ สัมภาษณ์, 11 สิงหาคม 2526.

พระมหาอำพร อภุคฺโชโต ผู้อำนวยการกองกลาง มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ในพระบรม
ราชูปถัมภ์, สัมภาษณ์, 14 มิถุนายน 2527.

พระมหานรงค์ จิตฺโสภโณ. รองเลขาธิการมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยฯ สัมภาษณ์, 15
สิงหาคม 2526.

พระมหานคร เขมปาดี. เลขาธิการสภาการศึกษา มหาวิทยาลัยฯ สัมภาษณ์, 11
สิงหาคม 2526.

พระมหาประพัฒน์ จานุกฺโขโม. ผู้อำนวยการสำนักทะเบียนและวัดผลมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยฯ
สัมภาษณ์, 15 สิงหาคม 2526.

พระมหาพรหมิ์ ฉนฺทโณ. รองผู้อำนวยการวิทยาลัยครูศาสนศึกษา มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยฯ
สัมภาษณ์, 14 มิถุนายน 2527.

พระมหาบรรยง กิตฺติวโส. หัวหน้าแผนกทะเบียนและสถิติสภาการศึกษา มหาวิทยาลัยฯ.
สัมภาษณ์, 9 มกราคม 2527.

พระราชมุนี (ประยุทธ์ ปยุตฺโต). อดีตรองเลขาธิการมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยฯ.
สัมภาษณ์, 6 กุมภาพันธ์ 2527.

พระศรีวิสุทธิกวี (พิจิตร จิรฺวณฺโณ) ผู้ช่วยเลขาธิการสภาการศึกษา มหาวิทยาลัยฯ
สัมภาษณ์, 9 เมษายน 2527.

พระโสภณคณภรณ์ (ระแบบ จิรฺวณฺโณ) ผู้ช่วยเลขาธิการสภาการศึกษา มหาวิทยาลัยฯ
สัมภาษณ์, 31 มกราคม 2527.

ภาษาอังกฤษ

Ary, Donald; Jacobs, Lucy Cheser; and Razavich, Asghar. Introduction to Research in Education. New York: Holt, Rinehart and Winston, 1970.

Bost, John W. Research in Education. New Jersey: Prentice-Hall, 1981.

Borg, Walter R. Educational Research: An Introduction. New York: David McKay Company, 1965.

Good, Carter V. Introduction to Educational Research. New York: Appleton Century Crofts, 1959.

Mahachulalongkornrajavidyalaya Buddhist University Under Royal Patronage. Catalogue. B.E. 2510-11/ 1967-68 A.D. Bangkok: Thai Watana Panich, 2510.

Van Dalen, B. Deobold. Understanding Educational Research. New York: Mc Graw-Hill, 1962.

ศูนย์วิทยุทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาคผนวก ก.

แจ้งความกระทรวงธรรมการ

แพนศึกษาธิการ

ตั้งมหาวิทยาลัย

ด้วยในทศนี้ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทาน
พระบรมราชานุญาต ให้ตั้งวิทยาลัยขึ้นในบริเวณ วัดบวรนิเวศน์วรวิหาร พระอารามหลวง พระ
ราชทานนามว่ามหาวิทยาลัย เพื่อเป็นที่เล่าเรียนศึกษาพระปริยัติธรรม ของพระภิกษุ
สามเณรในคณะธรรมยุติกนิกาย ทรงพระราชนิพนธ์พระราชทานพระราชทรัพย์ บำรุงวิทยาลัย
ประจำปี แลการที่จะก่อสร้างศึกษาสถานของวิทยาลัยขึ้นอีกสืบไป ให้เป็นที่เฉลิมพระบรมราชากิจ
ในพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ซึ่งได้ทรงประดิษฐานตั้งนิกายนี้ขึ้น ในพระราชอาณาจักร
ได้เป็นคู่กันกับวิทยาลัย ที่ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ตั้งขึ้นในบริเวณวัดมหาธาตุ สำหรับพระ
ภิกษุสามเณร ในคณะมหานิกายได้เล่าเรียนศึกษาพระปริยัติธรรมนั้น เจ้าพนักงานได้กราบทูล
อาราธนา พระเจ้าน้องยาเธอ กรมหมื่นวชิรญาณวโรรส เจ้าคณะใหญ่ฝ่ายธรรมยุติกนิกาย เป็น
ประธานทรงจัดการวิทยาลัยขึ้นนั้น

ครั้นวันที่ 1 เดือนตุลาคมนี้ ซึ่งเป็นมหาคุศมมงคลสมัย ที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว
เสด็จดำรงราชสมบัติบรรจบครบ 25 ปีบริบูรณ์ พระเจ้าน้องยาเธอ กรมหมื่นวชิรญาณวโรรส ทรง
จัดการในขั้นต้นนี้ แบ่งการออกเป็น 2 แผนก เป็นส่วนวิทยาลัยแผนก 1 ซึ่งเป็นที่เล่าเรียนพระปริย
ัติธรรมชั้นสูง แลเป็นที่ประชุมแปลสอบไล่ประโยค 1 ขึ้นไป อีกแผนก 1 จัดโรงเรียนตามพระอาราม
เป็นสาขาของวิทยาลัยนี้ มีธรรมเนียมเดิมวิธีที่จะเรียน แลสอนตายเป็นเดียวกันทุกโรงเรียน ได้เปิด
โรงเรียนที่เป็นสาขาของวิทยาลัยในวันนี้ ทั้ง 9 โรงเรียน มีจำนวนกรุงเทพฯ 4 คือ

ที่วัดบวรนิเวศน์วรวิหารแห่ง 1 ที่วัดมกุฏกษัตริยารามแห่ง 1 วัดเทพศิรินทราวาศ
แห่ง 1 วัดพิไชยญาติการามแห่ง 1 กับในแขวงกรุงเทพฯ ที่วัดนิคมธรรมประวัติแห่ง 1 มีจำนวน
ผู้จัดการโรงเรียนอาจารย์ครูแลนักเรียนต่อลงไปดังนี้

ผู้จัดการแคว้นอาจารย์
สาขาโรงเรียนของวิทยาลัย

1 โรงเรียน	วัดวรนิเวศน์วรวิหาร
พระเจ้าองค์เอก	กรมหมื่นวชิรญาณ
วโรรส	ผู้จัดการ
พระครูปลัดจตุตถนายก	ปเรัชญครูที่ 1
หม่อมราชวงศ์วงษ์พรหม	ปเรัชญครูที่ 2
2 โรงเรียน	วัดมกุฏกษัตริยาราม
พระเทพโมลี	ผู้จัดการ
พระมหาทอง	ครูที่ 1
พระครูประสาทสรกิตติ	ปเรัชญครูที่ 1
3 โรงเรียน	วัดเทพศิรินทราวาส
พระเทพกรวิ	ผู้จัดการ
พระมหาน้อย	ครูที่ 1
พระปลัดอิม	ครูที่ 2
4 โรงเรียน	วัดพิไชยญาติการาม
พระเมธาธรรมรส	ผู้จัดการ
พระครูปลัดจตุตถนายก	ปเรัชญครูที่ 1
หม่อมหลวงพระจิต	ปเรัชญครูที่ 2
พระปลัดทิน	ปเรัชญครูที่ 3
5 โรงเรียนวัดนิเวศน์ธรรม ประวัติกรุงเก่า	
พระอมราภริภักดี	ผู้จัดการ
พระแทมหนักเรียน	ผู้ช่วยครูที่ 1
สามเณรวัน	ผู้ช่วยครูที่ 2

จำนวนนักเรียน ๆ ชาติมีดังนี้

ชื่อโรงเรียน	ตุลาคม	พฤศจิกายน	ธันวาคม	มกราคม	หมายเหตุ
วัดบวรนิเวศน์	20	20	20	20	พวกนักเรียนไทยไม่นับในพื้นที่แก้วรุ่งควย
วัดมกุฏกษัตริย์	32	31	32	33	มีสอบ เวชยากรรมแล้ว 14
วัดเทพศิรินทร์	37	39	38	30	
วัดพิไชยญาติ	32	56	62	62	มีเด็กวัดควยแก้วรุ่งแต่ ภิกษุสามเณร
วัดนิเวศน์ธรรม - ประวัติก	30	30	30	30	มีสอบประโยค 1 แล้ว 1 เวชยากรรมแล้ว 2
รวมในเดือนหนึ่ง	151	176	182	175	

นับบรรคภิกษุสามเณร ในพระอารามแล้ววัดต่าง ๆ ถ้าผู้หนึ่งผู้ใด มีความปรารถนา จะศึกษาพระปริยัติธรรม ในวิทยาลัย ภาณ โรงเรียน ซึ่ง เป็นสาขาของวิทยาลัยนี้ เอง เป้า พระเจ้าองค์เขา เสด็จกรมหมื่นวชิรญาณวโรรส ถ้าพระราชอาคะ ผู้จัดการโรงเรียน ที่ใดกล่าวมา แล้วนี้ก็จะได้ศึกษาตามความประสงค์ทุกประการ

วันที่ 23 กุมภาพันธ์ รัตนโกสินทร์ ๑๑๒

ภสกรวงษ์เสนาบดี

(ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 10 วันที่ 4 มีนาคม ร.ศ. 112 หน้า 526-528)

ภาคผนวก ข.

ประกาศพระราชปรารภ
ในการก่อพระฤกษ์สังฆเสนาสน์
ราชวิทยาลัย

สมเด็จพระพุทธศาสนกาล เป็นอดีตกาลล่วงแล้ว 2439 พระบาทสมเด็จพระ
จันทระกนิษฐา จุลจักรราช 1258 วันพระสังวัจฉระ กัทรบพาศน์ ชุมนปักข สัปตมัตถิ
รวิวาร สุริยคติกาล รัตนโกสินทร์ 29 115 กันยายนมาสเตร สมะมาสาหะคุณพิเษ
ปริเฉทกาลกำหนด

พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาจุฬาลงกรณ์ บดินทรเทพยมหามงกุฎมกุฎยรัตน์-
ราชรังษวรวงมพวงขบริพัตร วรชัตติยราชนิกโรดม จาตุรัตนบรมมหาจักรพรรดิราชสังกาศ
อุภโตสุชาติสังสุทธเคราะห์ณี จักรกรีบรมนารถ มหามกุฏราชวรังกูร สุจริตมุลสุชาติ
อรรคอุภตภูมไพฑูริย์ บวรพาศุภย์กฤษณาภินิหาร สุภาธิการรังสฤษดิ์ รัชชัญญ์กษัตริย์วิจิตร โสภณค-
สรพรพางค์มหาชนโนตมางคปรนตบาทมงกษยุภค ประสทธิสิริสรพพณผลอุดม บรมสุขุมมาล ทิพย-
เทพาวตารไพศาล เกียรติคุณ อุดมพิเษสรพรพเทเวศรานุกรักษ วิสิฐศักดิ์สมัญญ ทัศนประฐานารถ
เปรมภรสมลชัตติยราชประยูร มุลมุขมาตยาภิรมย์ อุดมเขชาธิการ บริบูรณ์คุณสารสภามา
ทินครวรุต เมกราชคิลก มหาปริวารนายกอนันต์ มหันตวรฤทธิเดชสรพรพิเษวิจิตรนทรอเนกชน
นิกรสโมสรสมมต ประสทธิวิรยศมโหดม บรมราชสมบัติ นพปดเสวตรฉัตราคินัตร กิรีรัต-
โนปลัดภณเมทก บรมราชาภิเศกภิสิต สรรพภทพิเศราชวิจิตรไชย สกมลไพเศวริชมหาสวามินทร์
มเหศวรมหินทรมหารามาศิราชวโรดมบรมนารถชาติธาดาไชย พุทธาภิเศกรัตนสมรภักษ์
อตุลยศักดิ์อรรคนเรศราชิมที เมตตากรุณาสถลตฤไทย อโนปไมบุญญการ สกมลไพเศวตมหารัษฎา-
ชิบดินทรปรมินทรธรรมิการาชาศิราช บรมนารถพิตร พระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว

ทรงพระราชดำริเห็นว่า จำเดิมแต่ได้เสด็จเถลิงถวัลยราชสมบัติ บรมราชาภิเศก
แล้วมาได้ทรงทูลบำรุงพระบรมมพุทธศาสนาให้ถาวรวงเรือง เจริญขึ้นโดยลำดับแต่พระสัทธรรม

ในพระบรมพุทธศาสนานี้ ย่อมมีเหตุปัจจัยอาศัยกันและกัน เมื่อพระปฏิบัติศีลธรรมเจริญแพร่หลาย
 อยู่ พระปฏิบัติศีลธรรมจึงจะเจริญใหญ่โตได้ เมื่อพระปฏิบัติศีลธรรมใหญ่โตอยู่ พระปฏิเวธ
 ศีลธรรมจึงจะสมบูรณ์ได้ พระปฏิบัติศีลธรรมยอมเป็นรากเหง้า แก่มูลแห่งพระศาสนาฯ จะดำรง
 อยู่แต่เจริญขึ้น ก็ด้วยพระปฏิบัติศีลธรรม การที่จะบำรุงพระปฏิบัติศีลธรรม อันเป็นรากเหง้าของ
 พระพุทธศาสนาให้ไพศาลบริบูรณ์ยิ่งขึ้น ก็ยอมอาศัยการบำรุงให้ผู้เล่าเรียน และที่เล่าเรียนให้
 สะดวกยิ่งขึ้น การเล่าเรียนพระปฏิบัติศีลธรรมที่เป็นไปอยู่ในเวลานั้น ก็ได้โปรดเกล้าฯ ให้จัด
 การบำรุงทั่วไปทุกพระอาราม แต่ยังคงเป็นอันนับว่าบริบูรณ์แท้ไม่ เพราะเป็นแต่สถานที่เล่าเรียน
 ในชั้นต้น จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ตั้งวิทยาลัยที่เล่าเรียนพระไตรปิฎกแลวิชาชั้นสูง ขึ้น
 2 สถานฯ หนึ่ง เป็นที่เล่าเรียนของสงฆ์ฝ่ายธรรมยุติกนิกายได้ตั้งไว้ที่วัดบวรนิเวศวิหาร พระ
 อารามหลวงพระราชทานนามว่า มหามกุฏราชวิทยาลัย เป็นที่เฉลิมพระเกียรติยศ สมเด็จพระ
 บรมชนกนารถ พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว อีกสถานหนึ่ง เป็นที่เล่าเรียนของสงฆ์
 ฝ่ายมหานิกายได้ตั้งไว้ที่วัดมหาธาตุ ราชวรมหาวิหาร พระอารามหลวงนี้ มีนามว่ามหาธาตุ
 วิทยาลัยได้เปิดการเล่าเรียน แคว้นที่ 8 พฤศจิกายน รัตนโกสินทร์ 108 สืบมา แต่ตั้งฝึก
 เสนานสำหรับมหาธาตุวิทยาลัยนี้ ยังไม่เป็นที่สมควรแก่การเล่าเรียนในสมัยที่การเล่าเรียน
 เจริญขึ้นสืบมานี้ จึงทรงพระราชดำริที่จะทรงสร้างตั้งฝึกเสนาสน์ สำหรับมหาธาตุวิทยาลัยนี้
 ขึ้นใหม่ให้เป็นสถานอันสมควรแก่การเล่าเรียน การนี้ยังอยู่ในระหว่างพระบรมราชดำริยังท
 หันตลอดไม่ พอประจวบเวลาที่สมเด็จพระบรมโอรสาธิราช เจ้าฟ้ามหาวชิรุณหิศสยามมกุฎราช
 กุมาร ซึ่งมีพระราชประสูติกาล ณ วันพฤหัสบดี เดือนเจ็ดแรมสิบสองค่ำปีชวด สัมฤทธิศกจุล
 ติกราช 1240 ตรงกับวันที่ 27 มิถุนายน รัตนโกสินทร์ 111 111 97 เสด็จสวรรคตลงไปในวันที่
 4 มกราคม รัตนโกสินทร์ 113 ตรงกับวันศุกร์ เดือนยี่ ขึ้นเก้าค่ำ ปีมะเมีย ฉศก จุลศั
 ราช 1256

จึงทรงพระราชดำริว่า โดยราชประเพณีที่มีมาแต่ก่อน เมื่อพระบรมวงศ์ที่ได้
 ดำรงพระเกียรติยศชั้นสูงสวรรคต ก็ได้เคยทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ทำพระเมรุมาศ
 ขนาดใหญ่ตามพระเกียรติยศ ณ ท้องสนามหลวง เพื่อเชิญพระศพไปประดิษฐานพระราชทาน
 เพลิง ณ พระเมรุมาศนั้น ก็การทำเมรุมาศขนาดใหญ่ เช่นเคยมานั้น เป็นการเปลืองพระ
 ราชทรัพย์ไปในสิ่งซึ่งมิได้ถาวร และมีได้เป็นประโยชน์สืบเนื่องไปนานเป็นการลำบากแก่คน

เป็นอันมากแต่ไ้ประโยชน์อันหนึ่งแล้วก็อันตรธานไป ครั้งนี้มีสมัยที่จะต้องทำการพระเมรุมาศขนาดใหญ่ขึ้นขึ้น ควรจะนอมการทำพระเมรุมาศนั้น มารวมลงในการพระราชกุศลส่วนสาสนูปถัมภ์นักวิทายทาน วิทายทานการก่อสร้างสังฆิกเสนาสน์สำหรับมหาธาตุวิทยาลัยนี้ให้พระราชกุศลอุทิศส่วนทักษิณาทาน เนื่องในถาวรวัตถุสถานแต่เป็นที่ตั้งแห่งสาสน์ธรรมสมาปฏิบัติแห่งพุทธบริษัทสี่ปรีชชนสำเร็จประโยชน์อันวิบูลล สืบเนื่องไปตลอดกาลนาน และจะได้เป็นเหตุให้วงการทำพระเมรุมาศขนาดใหญ่ อันเป็นเครื่องเปิดองประโยชน์เปิดา ดังพรรณนามาแล้วนั้น

พระเจ้าอนงยา เสด็จทำกรมขุนนริธรานุวัตติวงษ ไ้ทรงบัญชาการให้เจ้าพนักงานจัดการก่อสร้าง จำเคิมแต่การรื้อถอนปราบแล้ว

จึงมีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ คำรัสสั่ง ให้พระเจ้าอนงยา เสด็จทำกรมขุนนริธรานุวัตติวงษ เป็นบัญชาการให้เจ้าพนักงานทำการก่อสร้างวิทยาลัยยอดปรางค์ 3 ยอด ล้วนแล้วควยถาวรกับเขื่อนมีกำหนดสวนยาวแต่ทิศเหนือมาทิศใต้ 88 วา ส่วนกลางในทิศเหนือแลทิศใต้นั้นสวนละ 8 วา 3 กอก ส่วนกลางตั้งแต่ทิศตะวันตกมาทิศตะวันออก 25 วา ส่วนกลางในมุขใหญ่ 11 วา ส่วนสูงในรวมมุขยอดใหญ่ขึ้น 22 วา ในรวมยอดน้อยทั้ง 2 แห่งละ 16 วา ถวยพระราชทรัพย์ 5400 ชั่ง เพื่อไ้เป็นที่เสด็จพระบรมศพ สมเด็จพระบรมโอรสาธิราชเจ้าฟ้ามหาวชิรุณหิศ สยามมกุฎราชกุมาร มาประภิชฐาน บำเพ็ญพระราชกุศลทักษิณาทานมีการมหรธรมแล้ว จะไ้เสด็จพระบรมศพไปประภิชฐาน ณ พระเมรุมาศ ขนาดน้อย ณ ท้องสนามหลวง พระราชทานเพลิง เมื่อการบำเพ็ญพระราชกุศลส่วนนั้นเสร็จแล้ว จะไ้ทรงพระราชอุทิศ ถวายถาวรวัตถุเป็นสังฆิกเสนาสน์สำหรับมหาธาตุวิทยาลัย เพื่อเป็นที่เล่าเรียนพระปริยัติธรรมแล วิชาชั้นสูงสืบไปภายหน้า พระราชทานเปลี่ยนนามใหม่ว่า มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เพื่อให้เป็นที่เฉลิมพระเกียรติยศสืบไป ส่วนที่ควรทำนั้น มาแต่วันที่ 24 เมษายน รัตนโกสินทร 28 114 ปีนี้ การทำรากสังฆิกเสนาสน์ราชวิทยาลัยนี้ แล้วสำเร็จควรจจะวางศิลาฤกษ์ไ้ จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้บรรจุกำประการเสด็จพระราชดำรินี้แดแผนทีรูปถายตัวอย่างสังฆิกเสนาสน์นั้นกับทั้งหนังสือพิมพ์ราชกิจจานุเบกษา อันเป็นหนังสือพิมพ์ราชการในสมัยนี้ เลือกคัดแต่ฉบับที่สมควรแล เหียขุมที่ฤกในการพระราชพิธีต่าง ๆ ทั้งทองเงินแลเบี้ยทองแดง ซึ่งใช้อยู่ในปัจจุบันนี้ลงในพิมพ์ลาพระฤกษแล้ว โปรดเกล้าฯ ให้มีนตพระสงฆ์ 10 รูป

มาเจริญพระพุทธมนต์ในที่นี้ ณ เวลาเย็น วันที่ 12 กันยายน พระสงฆ์ได้รับพระทานฉัน
เวลาบ่าย พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว พร้อมด้วยพระบรมวงศานุวงศ์ชาวลดองวัดพระ
บาทใหญ่ด้วย โดยเสด็จพระราชดำเนิมา ณ ที่ประชุมนี้ ครั้นถึงกำหนดกรมทามงคฤกษ
ทรงวางศิลาพระฤกษ์แลอิฐ ปิตทอง ปิตเงิน ปิตนาก ซึ่งเป็นอิฐฤกษ์ลง ณ ที่อันจะไก่อสร้าง
สังฆเสนาสน์ราชวิทยาลัยนี้เป็นประณ โดยนิมแห่งโบราณราชประเพณีแล้ว นายช่างจะได้
ทำการต่อไปให้สำเร็จโดยพระบรมราชประสงค์

ขอผลแห่งพระบรมราชประสงค์ซึ่งจะทรงบำรุงพระพุทธศาสนาให้สถิตยัสถาวร
และให้วิหการแพร่หลาย อันเป็นทางมาแห่งประโยชน์ความสุขของมหาชนทั่วไปนี้ จงสำเร็จ
โดยพระบรมราชประสงค์จงทุกประการ เทอญ

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาคผนวก ค.

กฤตติกาสำหรับมหาบัณฑิตวิทยาลัย
 ซึ่งกรรมการสภาฝ่ายบรรพชิตได้ตั้งไว้ พ.ศ. 2438
 วิชาควยการสอบความรู้

หมวดที่ 1

กำหนดข้อปัญหาและหนังสือของหลักสูตรสามัญและพิเศษ เป็นต้น

ชั้นสามัญ

- ข้อ 1 ชั้นนักเรียนตรีเขียนตอบปัญหา ในบาลีไวยากรณ์ ส่วนอักษรวิธีและ
 วจีวิภาคเป็นภาษาไทย 4 ภาค คือ นามกัณฑ์พยักภาค 1 สมาสกัณฑ์ตีศกภาค 1 อาชยาต
 กัณฑ์ตกภาค 1 สมัญญภาษานกัณฑ์สนธิภาค 1 ภาคละ 7 ข้อ รวม 28 ข้อ ไม่ยอมให้ถูกนับ
 ข้อ 2 ชั้นนักเรียนโท เขียนแปลธัมมปทัฏฐกถาฉบับต้น ท่องนิทานเป็นไทย ประมาณ
 2 หน้าหนังสือพิมพ์
 ข้อ 3 ชั้นนักเรียนเอก เขียนแปลธัมมปทัฏฐกถาฉบับปลาย แก่กาถาเป็นภาษา
 ไทย ประมาณ 2 หน้าหนังสือพิมพ์
 ข้อ 4 ชั้นบาเรียนตรี เขียนแปลมัจฉัตถกถาที่มี อรรถกถา มงคลสูตรเป็นภาษา
 ไทย แต่ในเวลาที่จะยังไม่ได้ ไซธัมมปทัฏฐกถาฉบับต้น หรือฉบับปลาย แก่ภาษาที่ยากแทน
 ประมาณ 2 หน้าหนังสือพิมพ์
 ข้อ 5 ชั้นบาเรียนโท เรียนตอบปัญหาในอุกโกวิภังค์ ในพระวินัยปิฎกเป็น
 ภาษามคธ ประมาณ 28 ข้อ จะเรียกฉบับคู่ก็ได้
 ข้อ 6 ชั้นบาเรียนเอก เรียนตอบปัญหาในชั้นธกะและปริวารในพระวินัยปิฎก
 28 ข้อ จะเรียกฉบับคู่ก็ได้

ชั้นพิเศษ

- ข้อ 7 ชั้นนักเรียนตรีพิเศษ ท่องสอบความรู้ 7 ข้อ ดังนี้

(1) ตอบปัญหาในบาลีไวยากรณ์ ส่วนอักษรวิธี และวจวิภาค เป็นภาษาไทย 7 ภาค คือ นามภาค 1 สมาสภาค 1 พหุวิภาค 1 อาชยาตภาค 1 กิตกภาค 1 สมัญญาภิธานภาค 1 สรรีภาค 1 ภาคละ 2 ข้อ รวม 14 ข้อ ไม่ยอมให้คูณับ

(2) อภัยพากยปริวัตคน ภาคที่ 2 แปลมคธ เป็นไทย 1 หน้าหนังสือพิมพ์

(3) อภัยพากยปริวัตคน ภาคที่ 2 แปลไทยเป็นมคธ 1 หน้าหนังสือพิมพ์

(4) ตอบปัญหาหวินัย ในนวกวาท 7 ข้อ เป็นภาษาไทย ไม่ยอมให้คูณับ

(5) ตอบปัญหา ในเรื่องพุทธธานุพุทธประวัติ 7 ข้อ เป็นภาษาไทย ไม่ยอม

ให้คูณับ

(6) เรียงความแก่กระทู ปัญหาธรรม 1 ข้อ เป็นภาษาไทย

(7) เลขชั้นมาตราวิธี และไตรยางค์วิธี ชั้นเดียว รวม 7 โจทย์

ข้อ 8 ชั้นนักเรียนโทพิเศษ ท้องสอบความรู้ 7 ข้อ ดังนี้

(1) สัมพันธภาษามคธเป็นภาษาไทย ประมาณหนังสือพิมพ์กึ่งหน้า

(2) ตอบปัญหา ในบาลีไวยากรณ์ ส่วนวากยสัมพันธ์ ซึ่งว่าควยวิธีแก่งภาษามคธ 7 ข้อ เป็นภาษาไทย ไม่ยอมให้คูณับ

(3) แปลธรรมบทันคนเป็นไทย ประมาณหนังสือพิมพ์ 1 หน้า

(4) แปลนิทานสุภาษิต ในธรรมจักษุ 1 หน้า เป็นมคธ

(5) ตอบปัญหาหวินัย ในวินัยคำแปล เพียงข้อที่แก้ในปาทีโมกข์ 7 ข้อ เป็นภาษาไทย ไม่ยอมให้คูณับ

(6) เรียงความแก่ปัญหาธรรม ในพุทธสมัยปริจเฉทที่ 1 ที่ 2 ที่ 3 รวม 7 ข้อ เป็นภาษาไทย ไม่ยอมให้คูณับ

(7) เลขชั้นภาคเศษวิธีคือคิดเศษส่วน 7 โจทย์

ข้อ 9 ชั้นนักเรียนเอกพิเศษ ท้องสอบความรู้ 7 ข้อ ดังนี้

(1) สัมพันธภาษามคธเป็นไทย แต่ต้องบอกชื่อนิบาตบ้าง ประมาณหนังสือพิมพ์กึ่งหน้า

(2) ตอบปัญหาในบาลีไวยากรณ์ ส่วนฉันทลักษณ์ ซึ่งว่าควยฉันทวรรณพฤติ 6 ข้อ เป็นไทย เก็บข้อความที่จะให้แก่งชั้นเป็นคาถา พอเป็นตัวอย่าง 1 คาถา (เป็น 7 ข้อ)

ไม่ยอมให้ดูฉบับ

- (3) แปลคำแก้กาถาธรรมบทบนปลาย เป็นไทยประมาณหนึ่งสี่พิมพ์ 1 หน้า
- (4) แปลคำแก้ความ แห่งพระสูตร 1 หน้า หนึ่งสี่พิมพ์ เรียงเป็นมคธ
- (5) ทอบปัญหาวินัย ในวินัยคำแปล ในตอนนอกจากชาติโมกข 7 ข้อ

เป็นภาษาไทย ไม่ยอมให้ดูฉบับ

- (6) เรียงความแก้ปัญหารธรรม ในพุทธสมัย ปรีเฉท ที่ 4 ที่ 5 ที่ 6 รวม 7 ข้อ เป็นภาษาไทย ไม่ยอมให้ดูฉบับ

- (7) เลขชั้นไตรยางค์วิธี 2 ชั้น และอื่น ๆ รวม 7 โจทย์

ข้อ 10 ชั้นมาเรียนตรีพิเศษ ทงสอบความรู้ 7 ข้อ ดังนี้

- (1) สัมพันธภาษามคธ เป็นภาษามคธ ประมาณหนึ่งสี่พิมพ์ทั้งหน้า
- (2) ทอบปัญหาในบาลีไวยากรณ์ ส่วนฉันทลักษณ์ ซึ่งว่าควยฉันทมาตราพดด้

6 ข้อเป็นไทย เก็บข้อความที่จะให้แต่งขึ้นเป็นคาถา พอเป็นตัวอย่าง 1 คาถา (รวมเป็น 7 ข้อ) ไม่ยอมให้ดูฉบับ

- (3) แปลมงคลทีปน์บันทึกเป็นไทย (แก้ไขเวลานี้แปลพิมพ์ปฏิรูปถา

เทศ) ประมาณหนึ่งสี่พิมพ์ 1 หน้า

- (4) แต่งความแก้คำแห่งพระสูตร บางเรื่อง 1 หน้าหนึ่งสี่พิมพ์ เป็นมคธ

อย่างอรธกถา

- (5) ทอบปัญหาในสมถกัมมัฏฐาน และวิปัสสนากัมมัฏฐานเป็นไทย รวม 7 ข้อ

ไม่ยอมให้ดูฉบับ

- (6) ทอบปัญหาในอภิธรรมมคธสังคหะเป็นไทย 7 ข้อ ไม่ยอมให้ดูฉบับ

- (7) เลขชั้นกรณ์ 7 โจทย์

ข้อ 11 ชั้นมาเรียนโทพิเศษ ทงเขียนทอบปัญหาในมัชฌิมนิกายปัสสาคกหนึ่ง เป็นภาษามคธ ประมาณ 28 ข้อ จะเรียกฉบับคู่ก็ได้

ข้อ 12 ชั้นมาเรียนเอกพิเศษ เขียนทอบปัญหาในขัมมสังคินี และวิภังคปกรณ เป็นภาษามคธ ประมาณ 30 ข้อ จะเรียกฉบับคู่ก็ได้

คะแนนทุนชั้นสามัญ

ข้อ 13 ชั้นสามัญในบาลีไวยากรณ์ ให้มีคะแนนทุน 420 (คิดข้อละ 14 คะแนน) แบ่งออกเป็น 7 ส่วน เสียเพียง 2 ส่วน คงเหลือ 5 ส่วน นับเป็นได้

ข้อ 14 ชั้นโทสามัญเป็นลำดับขึ้นไป ให้มีคะแนนทุน 336 เสมอกันทุกชั้น (คิดตามหนังสือที่จะแปลประมาณ 336 ศัพท์ ๆ ละคะแนน) ต้องแบ่งคะแนนทุนของชั้นนั้น ๆ ออกเป็น 7 ส่วน เสมอกัน ในชั้นหนึ่ง ๆ นั้นเสียเพียง 2 ส่วน คงเหลือ 5 ส่วน นับเป็นได้

คะแนนทุนชั้นพิเศษ

ข้อ 15 ชั้นนักเรียนพิเศษ ให้มีคะแนนทุน ปัญหา ละ 14 คะแนน หนังสือแปลและสัมพันธกรรณาคถา 84 คะแนน นับประมาณเท่าศัพท์ ๆ ละคะแนน เรียงความบรรทัดละ 7 คะแนน เสมอกันทุกชั้น ตั้งแต่นักเรียนตรีพิเศษ เป็นลำดับขึ้นไป ดังนี้

ก. ชั้นนักเรียนตรีพิเศษ ให้มีคะแนนทุนอย่างนี้

- (1) ไวยากรณ์ 196 คะแนน
- (2) แปลมคธเป็นไทย 168 คะแนน
- (3) แปลไทยเป็นมคธ 168 คะแนน
- (4) วินัยปัญหา 42 คะแนน
- (5) พุทธาณพุทธประวัติ 42 คะแนน
- (6) เรียงความบรรทัดละ 7 คะแนน
- (7) เลข 42 คะแนน

ข. ชั้นนักเรียนโทพิเศษ และชั้นนักเรียนเอกพิเศษ ให้มีคะแนนทุนอย่างนี้

- (1) สัมพันธ 84 คะแนน
- (2) ไวยากรณ์ 42 คะแนน
- (3) แปลมคธเป็นไทย 168 คะแนน
- (4) แปลไทยเป็นมคธ 168 คะแนน
- (5) วินัยปัญหา 42 คะแนน

(6) เรียงความบรรทัดละ 7 คะแนน

(7) เลข 42 คะแนน

ค. ชั้นบาเรียนตรีพิเศษ ให้มีคะแนนทุนอย่างนี้

(1) สัมพันธ์ 84 คะแนน

(2) ไวยากรณ์ 42 คะแนน

(3) แปลมคธเป็นไทย 168 คะแนน

(4) แปลไทยเป็นมคธ 168 คะแนน

(5) สมถกัมมัฏฐาน 42 คะแนน

และวิปัสสนากัมมัฏฐาน 42 คะแนน

(6) อภิธรรมมัทตสังคหะ 42 คะแนน

(7) เลข 42 คะแนน

ค. ชั้นบาเรียนโทพิเศษ และชั้นบาเรียนเอกพิเศษ ให้มีคะแนน 420

ขอ 16 คะแนนทุนสำหรับชั้นนั้น ๆ แบ่งออก 7 ส่วน ถ้าเสียเพียง 2 ส่วน เหลืออยู่ 5 ส่วน นับเป็นได้ในอย่างนั้น

วิธีคิดคะแนน

ขอ 17 กำหนดลดคะแนน ในชั้นพิเศษและสามัญนั้น ๆ อย่างนี้

(1) ผิด บัจจย ลดแห่งละ 2 คะแนน

ผิด สาธน ลดแห่งละ 3 คะแนน

ผิด กิริยาภิกคก ลดแห่งละ 2 คะแนน

ผิด วจนะ ลดแห่งละ 2 คะแนน

ผิด วาจก ลดแห่งละ 2 คะแนน

ผิด อุปสัคค ลดแห่งละ 2 คะแนน

ผิด นิบาทนต์หรือกลางความ

ลดแห่งละ 3 คะแนน

	ฝึก	สัมพันธ์ ความไม่เสีย	ลกแห่งละ	2	คะแนน
	ฝึก	สัมพันธ์ ความเสีย	ลกแห่งละ	4	คะแนน
	ฝึก	กลับประธานและวิเศษณ์	ลกแห่งละ	2	คะแนน
(2)	ฝึก	กาลอาชยาค	ลกแห่งละ	2	คะแนน
	ฝึก	วจนอาชยาค	ลกแห่งละ	2	คะแนน
	ฝึก	บุรุษอาชยาค	ลกแห่งละ	5	คะแนน
	ฝึก	บทอาชยาค	ลกแห่งละ	5	คะแนน
	ฝึก	ชากมีกรรมและไม่มีกรรม	ลกแห่งละ	2	คะแนน
(3)	ฝึก	สามัญญัติหัตถิ	ลกแห่งละ	4	คะแนน
	ฝึก	ภาวหัตถิ	ลกแห่งละ	3	คะแนน
	ฝึก	เสฏฐหัตถิ	ลกแห่งละ	2	คะแนน
	ฝึก	อัพยัคหัตถิ	ลกแห่งละ	1	คะแนน
	ฝึก	ปุรณหัตถิ	ลกแห่งละ	2	คะแนน
(4)	ฝึก	สมาส	ลกแห่งละ	3	คะแนน
	ฝึก	ลิงค์	ลกแห่งละ	2	คะแนน
	ฝึก	วิภคตินาม	ลกแห่งละ	3	คะแนน
(5)	ฝึก	สนธิบทในฉันทลักษณ์ และเรียงภาษามคธ	ลกแห่งละ	3	คะแนน
	ฝึก	คณะในฉันทลักษณ์	ลกตัวละ	3	คะแนน
	ฝึก	ครูและสห	ลกตัวละ	2	คะแนน
	ฝึก	แปลศัพท์ไม่ได้	ลกตัวละ	7	คะแนน
	ฝึก	ทางประโยคไม่ถูกสัมพันธ์ แต่ 5 ศัพท์ขึ้นไปในวาท เดียว	ลก	21	คะแนน
(6)	ฝึก	สระ	ลกตัวละ	3	คะแนน
	ฝึก	พยัญชนะ	ลกตัวละ	3	คะแนน

ฝึก	วรรณยุกต์	ลคทัวละ	1	คะแนน
ฝึก	การันต์	ลคทัวละ	2	คะแนน
ฝึก	ทั้งการันต์และตัวสะกด	ลคทัวละ	4	คะแนน
ฝึก	คำสำหรับตอบคำหรือตอบ			
	ความ	ลคทัวละ	3	คะแนน
ฝึก	ราชาศัพท์	ลคทัวละ	2	คะแนน
ฝึก	เกิน	ลคทัวละ	2	คะแนน
ถูก	เกิน	ลคทัวละ	1	คะแนน
ขาด	ไม่ใ้ความ	ลคทัวละ	2	คะแนน
ขาด	เกินเล็กน้อย	ลคทัวละ	1	คะแนน
	เปราะเปื้อน	ลคทัวละ	1	คะแนน

ฝึกชี้คมาได้แต่เส้นเดียว ไม่คองลคคะแนน

(7) ฝึกปัญหาทั้งขอลค 14 คะแนน ฝึกส่วนของขอลคในปัญหา เอาส่วน
ขอลคในปัญหานั้นแบ่ง 14 คะแนนออกดีทเป็นคะแนนลค เศษยกเสีย ขอลคอันหนึ่ง ๆ
ในอักษรวิธีและวิธีวิภาค ถ้าคองลคมากกว่า 14 ก็ลคเพียง 14 คะแนน

(8) ฝึกเลขทั้งโจทย ลค 14 คะแนน

ฝึก ขอลคในโจทยหนึ่ง ๆ คอง
รวมขอลคในโจทยหนึ่ง ๆ นั้นแบ่ง 14 คะแนน ดีทเป็นคะแนนลค
ของขอลคอันหนึ่งในโจทยที่ทำฝึกนั้น เศษยกเสีย

ฝึก ทัวเลขไม่ชัก ลคทัวละ 1 คะแนน

ฝึก ทัวเลขหรือคูนัย ไม่ตรงที่ ลคทัวละ 1 คะแนน

ฝึก แบ่งมีเศษไม่รวบเขียนไว้
อย่างเศษวิธี ลคจำนวนละ 2 คะแนน

(9) ในวิธีคณนวิทยา ผู้สอบความรูคองเขียนโจทยควยหนึ่งลค และมีทัวเลข
บอกจำนวน และนักเรียนผู้เขาสอบความรูคองเขียนวิธีทำแล้ว เขียนคอบว่า ได้เท่าไร ควย

ตัวอักษรก็ได้ ควบเครื่องหมายก็ได้

(10) วิธีทำแบบทำแม่ขอกในโจทย์ ซึ่งมีในใบสลากนั้น ๆ ต้องทำให้ถูกต้องตามวิธี ในคณิตวิทยา ถ้าไม่ถูกต้องวิธีแม่แต่อย่างใดอย่างหนึ่ง ลดจำนวนละ 2 คะแนน

(11) อักษรไทยหรือภาษามคธที่ผิดเหมือนกัน ลดคะแนนตามอัตราข้างต้นแห่งหนึ่งแล้ว ต่อไปไม่ของลดซ้ำอีก

(12) นอกจากนั้นไป ต้องปรึกษาในระหว่างผู้สอบจะลดอย่างไร ก็แล้วแต่จะตกลงกัน

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ประวัติผู้เขียน

นายมนัส เกิดปรางค์ เกิดวันพฤหัสบดีที่ 7 มกราคม พ.ศ. 2486 ณ
ตำบลวัดชลอ อำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี สำเร็จการศึกษามัธยมศึกษา ปีการศึกษา
2509 จากวิทยาลัยวิชาการศึกษา ประสานมิตร

ปัจจุบันเป็นอาจารย์วิทยาลัยครูเพชรบุรีวิทยาลงกรณ์

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย